

malo se liberari orant, nisi maxime de corpore mortis hujus; unde non liberat nisi gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Non utique de substantia corporis, quæ bona est; sed de vitiis carnalibus, unde non liberatur homo sine gratia Salvatoris, nec quando per mortem corporis discedit a corpore. Et hoc ut diceret Apostolus, quid supra dixerat? « Video aliam legem in » membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivum me ducentem in lege peccati quæ est in membris » meis¹. » Ecce quod vitium naturæ humanæ inobedientia voluntatis inflixit. Orare sinatur, ut sanetur. Quid tantum de naturæ possibilitate præsumitur? Vulnerata, sauciata, vexata perdita est: vera confessione, non falsa defensione opus habet. Gratia ergo Dei, non qua instituitur, sed qua restituatur, quæatur; quæ ab isto sola clamatur non esse necessaria, cum tacetur. Qui si omnino nihil de gratia Dei diceret, nec eam quæstionem solvendam sibi proponeret, ut a se de hac re invidiam removeret, posset putari hoc quidem sentire, quod veritas habet; sed non dixisse, quia non ubique omnia dicenda sunt: proposuit de gratia quæstionem, id respondit quod habebat in corde; definita quæstio est, non quam volebamus, sed ubi quid sentiret, dubitabamus.

LXIII. Deinde multis verbis Apostoli conatur ostendere, unde non est controversia, « Quod caro ab illo ita sæpe nominetur, ut velit intelligi, non substantiam, sed opera carnis. » Quid hoc ad rem? Vitia carnis contraria sunt voluntati hominis: non natura accusatur; sed vitiis medicus quæritur: Quid est quod interrogat, « Quis fecit homini spiritum? » et respondet sibi, « Sine dubio Deus. » Et item interrogat, « Carnem quis creavit? » itemque respondet, « Idem credo Deus. » Interrogat tertio, « Bo-

¹ Rom. vii, 23.

nus est qui utrumque creavit Deus? » respondet, « Nulli dubium est. » Adhuc interrogat, « Et utrumque quod bonus auctor creavit, bonum est? » et ad hoc respondet, « Confitendum est. » Deinde concludit, « Si igitur et spiritus bonus est, et caro bona, ut a bono auctore condita, qui fieri potest, ut duo bona possint sibi esse contraria? » Omitto dicere, quia tota hujus ratiocinatio turbaretur, si quis ab eo quæreret, « Estum et frigus quis fecit? » responderet enim, Sine dubio Deus. Non ego multa interrogo: ipse concludat, utrum aut ista possint dici non bona, aut non appareant inter se esse contraria. Hic forte dicit: « Qualitates sunt istæ substantiarum, non substantiæ. » Ita est, verum est; sed qualitates naturales, et ad Dei creaturam sine dubio pertinentes: substantiæ quippe non per se ipsas, sed per suas qualitates, sicut aqua et ignis, dicuntur sibi esse contrariæ. Quid si ita sunt caro et spiritus? quod quidem non affirmamus; sed ut ratiocinationem ejus non necessaria illatione conclusam ostenderemus, hoc diximus. Possunt enim et contraria non invicem adversari, sed ex alterutro temperari et bonam valetudinem reddere: sicut in corpore siccitas et humiditas, frigus et calor, quorum omnium temperatione bona corporalis valetudo consistit. Sed quod contraria est caro spiritui, ut non ea quæ volumus faciamus; vitium est, non natura: gratia medicinalis quæatur, et controversia finiatur.

LXIV. Duo quippe ista bona, a bono Deo condita, quomodo contra hujus ratiocinationem in non baptizatis hominibus possunt sibi esse contraria? An et hoc eum dixisse pœnitebit, quod affectu aliquo fidei christianæ locutus est? Cum enim dixit, « Qui fieri potest, ut cuiusque jam baptizato sit caro contraria: » significavit non baptizatis carnem posse esse contrariam. Nam cur

addidit, « Jam baptizato; » cum posset etiam hoc non addito dicere, « Qui fieri potest, ut cuicumque sit caro contraria: » atque ad hoc probandum subjicere illam ratiocinationem suam, quia utrumque bonum est a bono conditum, et ideo non potest inter se esse contrarium? Si ergo non baptizati, quibus certe fatetur carnem esse contrariam, suis illum interrogationibus urgeant et dicant, Quis fecit homini spiritum? iste respondebit, Deus. Itemque illi, Carnem quis creavit; respondet iste, Idem credo Deus. Illi tertio, Bonus est qui utrumque creavit Deus? et iste, Nulli dubium est. Atque illi unum quod restat inquirant, Et utrumque quod bonus auctor creavit bonum est? iste fatebitur. Tunc illi eum suo gladio jugulabunt inferentes conclusionem ejus et dicentes, Si igitur spiritus bonus, et caro bona, ut a bono auctore condita, qui fieri potest, ut duo bona sibi possint esse contraria? Hic forte ille respondebit, Date veniam, quia non debui dicere, cuicumque baptizato carnem non posse esse contrariam, ut hoc modo vobis non baptizatis contrariam confiterer; sed sine ulla exceptione dicere debui, carnem nulli esse contrariam. Ecce quo se ipse compingit; ecce quæ loquitur, qui non vult clamare cum Apostolo: « Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum¹. » Sed cur, inquit, clamem, jam baptizatus in Christo? Illi hoc clament, qui nondum tale beneficium perceperunt, quorum in se voces figurabat Apostolus: si tamen vel hoc dicunt. » Sed naturæ ista defensio, nec illos hac voce exclamare permittit. Neque enim in baptizatis natura est, et in non baptizatis natura non est. Aut si vel in illis vitiata esse conceditur, ut non sine causa clament, « Infelix homo, quis me liberabit de corpore

¹ Rom. vii, 24.

» mortis hujus? » eisque subveniatur in eo quod sequitur, « Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum: » concedatur jam tandem aliquando humanam medico Christo indigere naturam.

LXV. Quæro autem, ubi natura istam perdiderit libertatem, quam sibi dari exoptat, cum dicit: « Quis me liberabit? » non enim et ille substantiam carnis accusat, cum dicit liberari se cupere de corpore mortis hujus; cum etiam corporis, sicut animæ, natura Deo bono auctori tribuenda sit: sed utique de vitiis corporis dicit. Nam de corpore mors corporis separat: sed contracta ex illo vitia cohærent, quibus justa poena debetur, quam etiam in inferno ille dives invenit¹. Hinc se non poterat utique liberare qui dicit: « Quis me liberabit de corpore mortis hujus? » Ubicumque autem istam perdiderit libertatem, certe inseparabilis est possibilitas illa naturæ, habet posse per naturale subsidium, habet velle per liberum arbitrium, cur quærit baptismatis sacramentum? An propter commissa præterita, ut ea tantum ignoscantur, quæ fieri infecta non possunt? Dimitte hominem, clamet quod clamabat. Non enim tantum desiderat, ut per indulgentiam sit de præteritis impunitus, sed etiam ut sit de cætero ad non peccandum fortis et validus. Condelectatur enim legi Dei secundum interiorem hominem, videt autem aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ³: videt esse, non recolit fuisse; præsentibus urgetur, non præterita reminiscitur. Nec tantum repugnantem videt, verum etiam captivantem se in lege peccati, et quæ est in membris ejus, non quæ fuit. Hinc est quod clamat; « Infelix homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? » Sinatur orare, sinatur adjutorium medici potentissimi flagitare. Quid contradicitur? quid obstre-

¹ Luc. xvi, 23. — ² Rom. vii, 24. — ³ Ibid. 22.

pitur? quid miser misericordiam Christi petere prohibetur, et hoc a Christianis? Nam et illi cum Christo ambulabant, qui cæcum lumen clamando petere prohibebant¹: sed etiam inter tumultum contradicentium audit ille clamantem: unde huic responsum est, « Gratia Dei per Jesum » Christum Dominum nostrum. »

LXVI. Porro si ab istis vel hoc impetramus, ut nondum baptizati implorent auxilium gratiæ Salvatoris, non est hoc quidem parum adversus illam falsam defensionem tanquam sibi sufficientis naturæ et potestatis liberi arbitrii: neque enim sibi sufficit qui dicit, « Infelix homo, » quis me liberabit? » aut plenam libertatem habere dicens est, qui se adhuc postulat liberari. Verumtamen etiam illud videamus, utrum illi qui baptizati sunt faciant bona quæ volunt, nulla carnis concupiscentia repugnante. Sed qui hinc dicamus, ipse commemorat, ubi concludens hunc locum, « Ut diximus, inquit, illud quo continetur, « Caro concupiscit adversus spiritum², » non de carnis substantia, sed de operibus sentire necesse est. » Hoc et nos dicimus, non de carnis substantia, sed de operibus dictum, quæ veniunt de carnali concupiscentia, de peccato scilicet, de quo præcepit, ut non regnet in nostro mortali corpore ad obediendum desideriis ejus³.

LXVII. Sed attendat etiam ipse, jam baptizatis fuisse dictum, « Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus » adversus carnem, ut non ea quæ vultis faciatis. » Et ne ab ipsa pugna desides faceret, et per hanc sententiam laxamentum peccandi dedisse videretur, adjungit, « Quod » si spiritu ducimini, non adhuc estis sub lege. » Sub lege est enim, qui timore supplicii quod lex minatur, non amore justitiæ, se sentit abstinere ab opere peccati, non-

¹ Marc. x, 46. — ² Galat. v, 17. — ³ Rom. vi, 12.

dum liber nec alienus a voluntate peccandi. In ipsa enim voluntate reus est, qua mallet si fieri posset non esse quod timeat, ut libere faciat quod occulte desiderat. Ergo si spiritu, inquit, ducimini, non adhuc estis sub lege: utique lege quæ timorem incutit, non tribuit charitatem; quæ charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, non per legis litteram, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis¹. Hæc est lex libertatis, non servitutis; quia charitatis utique, non timoris: de qua et Jacobus apostolus ait: « Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis². » Unde et ille, non quidem jam lege Dei terrebatur ut servus, sed condelectabatur ei secundum interiorem hominem: videt tamen adhuc aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ. Ita et hic, Si spiritu, inquit, ducimini, non adhuc estis sub lege. In quantum quisque spiritu ducitur, non est sub lege: quia in quantum condelectatur legi Dei, non est sub legis timore: quia timor tormentum habet, non delectationem³.

LXVIII. Proinde si recte sentimus, sicut pro membris sanatis gratias agere, ita pro sanandis orare debemus, ut absolutissima cui nihil addi possit sanitate, perfecta Dei suavitate, plena libertate perfruamur. Non enim abnuimus humanam naturam posse esse sine peccato, aut ullo modo negare debemus perfici posse, quam proficere non negamus, sed gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum: eo adjuvante fieri dicimus, ut justa et beata sit, a quo creata est ut sit. Facile itaque refellitur, quod a quibusdam sibi dicit opponi, « Diabolus nobis adversatur. » Prorsus huic objectioni et eadem verba respondemus, quæ ipse respondit: « Resistamus illi, et fugiet. » « Resistite, inquit beatus Apostolus, diabolo, et fugiet a » vobis⁴. » Unde animadvertendum est, quid sit his nocere

¹ Rom. v, 5. — ² Jacob. i, 25. — ³ x Joan. iv, 18. — ⁴ Jacob. iv, 7.

quos fugit, vel quam virtutem habere intelligendus sit, qui solis prævalere non resistantibus potest. » Hæc et mea verba sunt : verius enim dici non potest. Sed hoc interest inter nos et istos, quod nos etiam cum diabolo resistitur, poscendum Dei adjutorium, non solum non negamus, verum etiam prædicamus : isti autem tantam tribuunt potestatem voluntati, ut pietati auferant orationem. Nam utique ut diabolo resistamus et fugiat a nobis, ideo precantes dicimus, « Ne nos inferas in tentationem¹ : » ideo et admoniti sumus tanquam ab imperatore milites exhortante et dicente, « Vigilate, et orate, ne intretis in tentationem². »

LXIX. Quod vero contra eos disputat, qui dicunt : « Et quis nolit sine peccato esse, si hoc in hominis esset positum potestate ? » Recte quidem disputat, « Hoc ipso eos confiteri non esse impossibile, quia hoc vel multi, vel omnes volunt : » sed hoc unde sit possibile confiteatur, et pax est. Ipsa est enim gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, qua omnino iste nos orantes adjuvari ut non peccemus, nusquam dicere voluit. Quod si forte latenter sentit, ignoscat aliter suspicantibus. Ipse enim hoc facit, qui cum tantam de hac re patiatur invidiam, sentire id vult, et confiteri vel profiteri non vult. Quid erat magnum ut hoc diceret, cum præsertim sibi hoc tanquam ex persona adversariorum oppositum tractare et aperire suscepit ? Cur illic solam naturam defendere voluit, et quia homo ita creatus est, ut non peccare posset, si peccare nolisset, asseruit, ac per hoc quod ita creatus est, eam possibilitatem ad gratiam Dei pertinere definivit, qua possibilitate si noluerit peccare, non peccat ; et noluit aliquid dicere de eo, quod ipsa natura gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum vel

¹ Matth. vi, 13. — ² Marc. xiv, 38.

sanatur quia vitiata est, vel quia sibi non sufficit adjuvatur ?

LXX. Utrum enim in hoc sæculo fuerit, vel sit, vel possit esse aliquis ita juste vivens, ut nullum habeat omnino peccatum, potest esse aliqua quæstio inter veros piosque Christianos : posse tamen esse certe post hanc vitam quisquis ambigit, desipit. Sed ego nec de ista vita volo contendere. Quanquam enim mihi non videatur aliter intelligendum quod scriptum est : « Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens¹, » et si qua similia : utinam tamen possit ostendi, vel hæc testimonia melius aliter intelligi posse, vel perfectam plenamque justitiam cui prorsus nihil addendum sit, et heri fuisse in aliquo, dum in isto corpore viveret, et hodie esse, et cras futuram ; dum tamen longe plures sint, qui cum sibi usque ad ultimum vitæ hujus diem necessarium esse non dubitent, ut veraciter dicant : « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris² : » spem suam tamen in Christo atque in ejus promissionibus veram, certam, firmam esse confidant. Nullo tamen modo nisi adjuvante gratia salvatoris Christi crucifixi, et dono Spiritus ejus, vel quoslibet ad plenissimam perfectionem, vel quemquam ad qualemcumque propectum veræ piæque justitiæ pervenire, qui negaverint, nescio utrum recte possint in qualiumcumque Christianorum numero deputari.

LXXI. Ac per hoc et ea testimonia, quæ non quidem de Scripturis canonicis, sed de quibusdam catholicorum tractatorum opusculis posuit, volens occurrere iis qui eum solum dicerent ista defendere, ita sunt media, ut neque contra nostram sententiam sint, neque contra ipsius. In quibus etiam nonnihil de libris meis interponere

¹ Psal. cxlii, 2. — ² Matth. vi, 12.

voluit, me quoque aliquem deputans, qui cum illis commemorari dignus viderer. Unde ingratus esse non debeo, et familiariore affectu nolim ut erret, qui hunc mihi detulit honorem. Prima enim quæ posuit, quia nomen ejus qui ea dixit (21), non ibi legi, sive quia ille non scripsit, sive quia codex quem misistis, id aliqua forte mendositate non habuit, pertractare quid opus est? Maxime quoniam me in hujusmodi quorumlibet hominum scriptis liberum (quia solis canonicis debeo sine ulla recusatione consensum,) nihil movet quod de illius scriptis, cujus nomen non ibi inveni, ille posuit: « Oportuit magistrum doctoremque virtutis homini simillimum fieri, ut vincendo peccatum doceat hominem vincere posse peccatum¹. » Quomodo enim dictum sit, auctor hujus sententiæ viderit, qualiter possit exponere: dum tamen nos minime dubitemus, peccatum Christum in se non habuisse quod vinceret, qui natus est in similitudine carnis peccati, non in carne peccati. Aliud ejusdem ita posuit: « Et iterum, Ut desideriiis carnis edomitis, doceret non necessitatis esse peccare, sed propositi ac voluntatis¹. » Ego desideria carnis (si non illicitarum concupiscentiarum hic dicuntur) accipio, sicuti est fames, sitis, refectio lassitudinis, et si quid hujusmodi est. Per hæc enim quidam, quamvis ea sint inculpabilia, in culpas decidunt; quod ab illo Salvatore abfuit, etiamsi hæc in eo fuisse propter similitudinem carnis peccati, Evangelio teste videamus.

LXXII. Beatus vero Hilarius, cujus verba hæc posuit, « Non enim nisi spiritu perfecti et immortalitate mutati, quod solis mundis corde dispositum est, hoc quod in Deo est immortale cernemus³: » quid dixerit

¹ Lactant. lib. iv. divin. instit. cap. 24. — ² Ibid. cap. 25. — ³ Hilarius in illud Matth. v. *Beati mundo corde.*

contra id quod dicimus, vel quid istum adjuvet, nescio, nisi quia posse esse hominem mundo corde testatus est. Quod quis negat? sed gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, non sola arbitrii libertate. Item quod eum dixisse commemorat, « Quas Job litteras legerat, ut abstineret se ab omni re maligna; quia Deum sola mente vitiiis non admixta venerabatur, Deum autem colere justitiæ proprium officium est: » quid fecisset Job dixit, non quid in hoc sæculo perfecisset, aut sine gratia Salvatoris, quem etiam prophetavit, vel fecisset, vel perfecisset. Abstinet enim se ab omni re mala, etiam qui habet peccatum, quod in se regnare non sinit, cui subrepat improbanda cogitatio, quam pervenire ad finem operis non permittit. Sed aliud est non habere peccatum, aliud non obedire desideriiis ejus. Aliud est implere quod præceptum est, « Non concupisces¹: » et aliud est per quemdam abstinentiæ conatum saltem id agere quod item scriptum est, « Post concupiscentias tuas non eas²: » nihil horum tamen scire se recte posse sine gratia Salvatoris. Facere est ergo justitiæ, in vero Dei cultu cum interno concupiscentiæ malo interna conflictatione pugnare: perficere autem, omnino adversarium non habere. Nam qui pugnat, et adhuc periclitatur, et aliquando percutitur, etiam si non sternitur: qui autem non habet adversarium, plena pace lætatur. Et ipse esse sine peccato verissime dicitur, in quo nullum habitat peccatum; non qui per abstinentiam mali operis dicit: « Jam » non ego operor illud, sed id quod in me habitat peccatum³. »

LXXIII. Nam et ipse Job de peccatis suis non tacet, et utique huic amico vestro merito placet, humilitatem nullo modo in falsitatis parte ponendam: unde id quod

¹ Exod. xx, 16. — ² Eccli. xviii, 30. — ³ Rom. vii, 20.

Job confitetur, quia verax Dei cultor est, procul dubio veraciter confitetur. Et ipse Hilarius cum locum Psalmi exponeret, ubi scriptum est: « Sprevisi omnes discedentes a justificationibus tuis¹, » ait: « Si enim Deus peccatores sperneret, omnes utique sperneret; quia sine peccato nemo est. Sed spernit discedentes a se, quos apostatas vocant. » Videtis quemadmodum non dixerit, quia sine peccato nemo fuerit, tanquam de præteritis loquens, sed quod sine peccato nemo sit; unde quidem, ut dixi, non contendo. Quisquis enim non cedit Joanni apostolo, qui nec ipse ait: « Si dixerimus quia peccatum non habuimus; sed, non habemus²: episcopo Hilario quomodo cessurus est? Pro gratia Christi clamo, sine qua nemo justificatur, tanquam sufficiente naturæ libero arbitrio. Imo ipse pro ea clamat: ei cedatur dicenti, « Sine me nihil potestis facere³. »

LXXIV. Sanctus autem Ambrosius revera in eo loco quem iste commemorat, illis resistit qui dicunt hominem non esse posse sine peccato in hac vita. Ut enim ea diceret, accepit occasionem de Zacharia et Elizabeth⁴, quod in Evangelio commemorati sunt ambulasse in omnibus justificationibus legis sine querela: numquid tamen negat gratia Dei fieri per Jesum Christum Dominum nostrum? Ex qua fide etiam ante ejus passionem justos vixisse non dubium est, qui præstat spiritum sanctum qui datus est nobis, per quem diffunditur charitas in cordibus nostris, qua una justi sunt quicumque justi sunt. Quem Spiritum memoratus Episcopus etiam precibus impetrandum admonet, (ita illi voluntas divinitus non adjecta non sufficit), ubi in hymno suo dicit:

Votisque præstat sedulis,
Sanctum mereri Spiritum (22).

¹ Psal. cxviii, 8. — ² 1 Joan. i, 8. — ³ Joan. xv, 5. — ⁴ Ambrosius in Luc. c. i.

LXXV. Commemorabo et ego de hoc ipso opere sancti Ambrosii aliquid, ex quo iste commemoravit quod commemorandum putavit: « Visum est, inquit, mihi. Potest » non soli visum esse, quod visum sibi esse declarat. Non » enim voluntate tantum humana visum est, sed sicut placuit ei qui in me, inquit, loquitur Christus, qui ut id » quod bonum est, nobis quoque bonum videri possit operatur. Quem enim miseratur, et vocat. Et ideo qui Christum sequitur, potest interrogatus cur esse voluerit Christianus, respondere, Visum est mihi. Quod cum dicit, » non negat Deo visum; a Deo enim præparatur voluntas » hominum: ut enim Deus » honorificetur a sancto, Dei » gratia est¹. » Ecce quid iste sapiat, si verbis Ambrosii delectatur, quod a Deo præparatur voluntas hominum, et nulla, vel non magna quæstio est, quis vel quando perficiatur, dum tamen sine gratia Christi id ipsum fieri posse minime dubitetur. Deinde quantum erat, ut attenderet iste unum versum de Ambrosii verbis quæ posuit. Cum enim ille dixisset: « Nam cum Ecclesia ex gentibus, hoc est, » ex peccatoribus congregata sit quomodo ex maculatis immaculata potest esse, nisi primo per Christi gratiam, quod » abluta delicto sit; deinde, quod per qualitatem non peccandi absterneat a delictis? » ille addidit, quod iste apparet cur addere noluerit. Ait namque ille: « Nec ab » initio immaculata, humanæ enim hoc impossibile naturæ: sed per Dei gratiam et qualitatem sui, quia jam » non peccat, fit ut immaculata videatur. » Hæc verba, iste cur non addiderit, quis non intelligat? Hoc agitur utique nunc in hoc sæculo, ut ad istam, quam omnes sancti cupiunt immaculatissimam puritatem Ecclesia sancta perveniat, quæ in futuro sæculo neque aliquo malorum hominum sibi permixto, neque aliqua in se lege

¹ Ambrosius in Luc. c. 4. n. 10.

peccati resistente legi mentis, ducat mundissimam vitam in æternitate divina. Tamen attendat iste quid secundum Scripturas Ambrosius episcopus dixerit : « Nec ab » initio immaculata, humanæ enim hoc impossibile natura » turæ » Utique enim ab initio dicit, quo ex Adam nascimur. Nam et ipse Adam immaculatus procul dubio factus est : sed in eis qui sunt natura filii iræ, ducentes ex illo quod vitiatum est in illo, ab initio esse immaculatos, humanæ naturæ impossibile definivit.

LXXVI. Item Joannes Constantinopolitanus episcopus, cujus posuit sententiam : « dicit peccatum non esse » substantiam, sed actum malignum : » quis hoc negat? » Et quia non est naturale, ideo contra illud legem daturam, et quod de arbitrii libertate descendit : » etiam hoc quis negat? Sed nunc agitur de humana natura quæ vitiatata est; agitur et de gratia Dei qua sanatur per medicum Christum, quo non indigeret si sana esset, quæ ab isto tanquam sana, vel tanquam sibi sufficientes voluntatis arbitrio, posse non peccare defenditur.

LXXVII. Quis item Christianus ignorat, quod beatissimum Xistum Romanæ Ecclesiæ episcopum et Domini martyrem (23) dixisse commemorat : « Quia libertatem arbitrii » sui permisit hominibus Deus, ut pure et sine peccato » viventes similes fiant Deo. » Sed ad ipsum arbitrium pertinet vocantem audire et credere, et ab eo in quem credit non peccandi adjutorium postulare. Nam utique cum dicit : « Similes fiant Deo : » per charitatem Dei futuri sunt similes Deo, quæ diffusa est in cordibus nostris¹, non naturæ possibilitate, nec libero arbitrio quod est in nobis, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Et quod dicit idem Martyr : « Templum sanctum est » Deo mens pura, et altare optimum est ei cor mundum

¹ Rom. v, 5.

» et sine peccato : » quis nescit ad istam perfectionem perducendum cor mundum, dum interior homo renovatur de die in diem, non tamen sine gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Item quod ait ipse : « Vir castus et sine peccato potestatem accepit a Deo esse filius Dei : » utique admonuit, ne cum quisque factus fuerit ita castus et sine peccato, (quod ubi et quando in eo perficiatur nonnulla quæstio est, sed inter pios bene quæritur, inter quos tamen constat fieri posse, et sine mediatore Dei et hominum homine Christo Jesu fieri non posse :) tamen, ut dicere cœperam, prudenter Xistus admonuit, ne cum fuerit quisque talis factus, et per hoc recte inter filios Dei deputatus, putetur ipsius fuisse potestatis, quam per gratiam accepit a Deo, cum eam non haberet in natura jam vitiatata atque depravata, sicut in Evangelio legitur : « Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri¹ : » quod utique non erant per naturam, nec omnino essent, nisi eum recipiendo accepissent per ejus gratiam hujusmodi potestatem. Hæc est potestas, quam sibi vindicat fortitudo charitatis, quæ non est in nobis, nisi per Spiritum sanctum qui datus est nobis.

LXXVIII. Quod vero presbyter venerabilis Hieronymus dixit, in iis quæ illum dixisse commemorat, cum exponeret quod scriptum est : « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt : Quos non arguit conscientia » ulla peccati ; » et adjecit : « Mundus mundo corde conspicitur, templum Dei non potest esse pollutum² : » hoc utique agitur in nobis conando, laborando, orando, impetrando, ut ad illam perfectionem, in qua possumus Deum mundo corde conspiceret, ejus gratia perducamur per Jesum Christum Dominum nostrum. Item quod ait

¹ Joan. 1, 12. — ² Hieronymus in 5. cap. Matth.

a memorato dictum esse presbytero : « Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur ; alioquin ubi necessitas, nec corona est ¹ : » quis non agnoscat ? quis non toto corde suscipiat ? quis aliter conditam humanam neget esse naturam ? Sed in recte faciendo ideo nullum est vinculum necessitatis, quia libertas est charitatis.

LXIX. Redi ergo ad apostolicam sententiam : « Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis ². » A quo, nisi ab illo qui ascendit in altum, captivavit captivitatem, dedit dona hominibus ³ ? Quod autem ex vitiis naturæ, non ex conditione naturæ sit quædam peccandi necesitas, audiat homo, atque ut eadem necessitas non dsit, iscat Deo dicere : « De necessitatibus meis educ me ⁴. » Quia et in hujusmodi oratione certamen est adversus tentatorem de ipsa contra nos necessitate pugnantem ; ac per hoc opitulante gratia per Jesum Christum Dominum nostrum, et mala necessitas removebitur et libertas plena tribuetur.

LXXX. Veniamus ad nos : « Item, inquit, Augustinus episcopus in libris de Libero arbitrio, « Quæcumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur : si autem potest, non ei cedatur, et non peccabitur : An forte fallit incautum ? Ergo caveat, ne fallatur. An tanta fallacia est, ut caveri omnino non possit ? Si ita est, nulla ergo peccata sunt. Quis enim peccat in eo, quod caveri nullo modo potest ? Peccatur autem. Caveri igitur potest ⁵. » Agnosco, verba mea sunt : sed etiam ipse dignetur agnoscere superius cuncta quæ dicta sunt ⁶. De gratia quippe Dei agitur, quæ nobis per

¹ Lib. 2. contra Jovinianum. — ² Rom. v, 5. — ³ Ephes. iv, 8 — ⁴ Psal. xxiv, 17. — ⁵ Aug. lib. 3. de Libero arbit. cap. 18. — ⁶ Responionem similem habes lib. 1. Retract. cap. 9.

Mediatorem medicina opitulatur, non de impossibilitate justitiæ. Potest ergo ei causæ, quæcumque illa est, resisti : potest plane. Nam in hoc adjutorium postulamus, dicentes : « Ne nos inferas in tentationem ¹ : » quod adjutorium non posceremus, si resisti nullo modo posse crederemus. Potest peccatum caveri, sed opitulante illo, qui non potest falli. Nam et hoc ipsum ad cavendum peccatum pertinet, si veraciter dicimus : « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. » Duobus enim modis etiam in corpore cavetur morbi malum, et ut non accidat, et ut si acciderit, cito sanetur : ut non accidat, caveamus dicendo : « Ne nos inferas in tentationem : » ut cito sanetur, caveamus dicendo : « Dimitte nobis debita nostra. » Sive ergo immineat, sive insit, caveri potest.

LXXXI. Sed ut non tantum illi, verum etiam iis qui eosdem libros meos, quos iste legit, de libero arbitrio non legerunt, atque illis non lectis, hunc forsitan legunt, de hac re sententia mea satis appareat, ex ipsis libris commemorare me oportet, quod iste si sentiret atque in suis litteris poneret, nulla inter nos de hac re controversia remaneret. Continuo quippe post verba mea quæ iste commemoravit, quod occurrere poterat ipse subjeci, et quantum potui pertractavi, dicens : « Et tamen etiam per ignorantiam facta quædam improbantur, et corrigenda judicantur, sicut in divinis auctoritatibus legimus. » Atque hinc adhibitis exemplis, etiam de infirmitate locutus sum, dicens : « Sunt etiam necessitate facta improbanda, ubi vult homo recte facere, et non potest. Nam unde sunt illæ voces, « Non enim quod volo facio bonum, sed quod odi malum, hoc ago ? » Atque aliis in hanc sententiam commemoratis testimoniis divinatorum

¹ Math. vi, 13.